

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא קמ.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) כמות כל, (ב) סוטה כא: כמות אק, (ג) ימות, (ד) (א) (כמות נבנ):

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מי אמרי וכו' דלא מקו דין נכסים:

מוסף רש"י

יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. שהגנת וזכת כן כמתן הגנת וזו והגנת ישאלו על הפתחים, וקדמו יקום ישאלו ל"ד ומכרו (כמות אק) קום שאלו הגנת ל"ד והעמידם ל"ד לנכסים מתוק הגנת (סוטה כא:).

מוסף תוספות

א. דאילו לאחר מאן כבד וכו' בהן הפנות ונכסים דיהו ניהו, וכן משמע מלשון שקדמו ומכרו. רש"י: ב. דלא אלאמה רבנן דתקנתיהו לאפקעי מיניהו רשות הירושין לגמרי. רש"י: ג. דאין ב"ד מנבין לבנות להקנות להן, אלא להרשותן בכמיהה למזונות. נבל אלא אידנא דתקין דמוון האשה והגנת בין ממוקדעי בין ממטלטלי אהתפסה האשה על מטלטלין למזונותיה ואם מה שתפסה תפסה, ואם קדמו יתומים ומכרום אין ממכרן ממכר. רש"י: ד. עין רש"י: ע. עין רש"י: שולק. ג. כלומר, שאינו מאכיל תרומה לעבדים אם הגיה האב את אשתו מעוברת משום חלקו של עובר. רש"י: ו. ולא אמרינן מועטין ונתרבו כבד וכו' בהן הפנות. פוס' כמות אק: ז. דבכל דוחתא אולינן טפי בהו נחלה דאורייתא. שם: ח. דאין ישר העבדים כלל. שם: ט. וזא שנת בנות עצמן דמעטיו חרא אחברתא אע"ג דאי מתה או מינסבא לית ליה. רש"י: י. שם שהיא כל ימיה יגונה, כל זמן שלא נשא ולא חתבה כחובתה. רש"י: יא. דאין ישר העבדים מיהא הא איתנהו וירושות הן, ולאמה מלתייהו, דלא בנות אחוהי ניהו. רש"י: יב. שם.

שקלי להו צנוט ללוהו. בתמיה. דכיון דקרית להו מועטין א"כ לא יעלו בהן כלום הצנים דהא תנא בתמיה^א גבי נכסים מועטין הצנים ישאלו על הפתחים: והשאר לננים. והאי דקמיני ישאלו על הפתחים היינו משהזילו אותו השאר זהוהאלת מוונות מכאן ואילך הצנות יונו עד שיבגרו והבנים ישאלו על הפתחים: פשיטא מרובין ונתמעטו.

בשעת מיתתה היו מרובין ועכשיו הוקירו מוונות או נתקללו הנכסים וחסרו ואין בהן כדי מוון אלו ואלו עד שיבגרו: כבר וכו' בהן יורשין. בשעת מיתת אביהן וקרינא זהו נכסים מרובים ויחשו הצנות חלקן המגיעים כפי שומא של שעת מיתת אביהן והבנים יירשו חלקם שהיה מגיעם באותה שעה וכל מה שחסרו הנכסים חסרו לצנות ולבנים לכל אחד כפי חלקו הראוי לו: וגרסו. שהחלו מוונות: מהו. מי מטי רוחא לצנים ויטלו מותר נכסים העודף מכדי מוונות צנות עד שיבגרו: יתומים שקדמו. קודם שהעמידו צנות דבין ומכרו אפילו בנכסים מועטין מה שמכרו ומכרו דאין מויליין למוון האשה והצנות מנכסים משועבדים וכו"ש בנכסים מרובין כדאמר בכמותות האחים שעבדו מויליין לפרנסה ואין מויליין למוננות. ש"מ כיון שאם מכרו מכירתן מכירה יש להן תפיסת יד בנכסים ואם נתברו יש להן חלק בהן וזכותם בהן עומדת: אלמנתו מהו שמעט בנכסים. מי שמת והניח צנים וצנות והניח נמי אלמנתו וצריכה נמי מוונות כל ימי מייגר ארמולתה ואין כאן נכסים אלא כדי מוון הצנים והצנות עד שיבגרו מי אמרינן כיון דאית לה מוון ממעטא ולא מיקרו נכסים מרובין ומפרישין מהבכסים מוון האשה והצנות עד שיבגרו והנותר לצנים דהא מועטין ניהו ולאחר שיוצאו המותר ישאלו על הפתחים או דלמא כיון דאילו מיינסבא לבעל לית לה מווני לא ממעטא וכמאן דליתא דמיא ומויליין מן הנכסים לצנות כדי מוונן עד שיבגרו וכל השאר יירשו הצנים כדין נכסים מרובין דהא אלמנה לא ממעטא להו וקרינן זהו הצנים יירשו והצנות יונו ומחלק הצנות לא מוון האלמנה עמהם. והיינו דארכא אין מוון ממעטא ללא ממעטא דאי ממעטא הצנים ישאלו והאלמנה תוון ואין לה ממעטא אלא יחד האלמנה והבנים אבל הצנות אין להן להפסיד צמוונותיהם כלל בין ממעטא בין לא ממעטא דהא בין בנכסים מרובין בין בנכסים מועטין תנן הצנות יונו אי נמי היכא דלא ממעטא מיקרו נכסים מרובין ואף על פי שנתעבדה היום או למחר מלינשא הרי הוא כמרובין ונתמעטו למרינן כבר וכו' בהן יורשין ויונו שלשתן יחד צנים וצנות ואלמנה. כן נראה שיטה זו בעיני: דם אשהו. מי שקיבל עליו בשעת נשואין לזון בת אשתו מאיש אחר חמש שנים ומת ומוטל על היורשין לזונה: כיון דאף על גב דהא מינסבא איהו לה מווני. עד חמש שנים מן היורשין שהרי חוב הוא שנתחייב לה אביהן ממעטא ויונו היא והצנות והבנים ישאלו: לא ממעטא. ומיקרו מרובין בשעת מיתתה ונתמעטו אחרי כן וכבר וכו' יורשין והצנות יונו עד גג וזאתה הגנת מוון עמהן: בעל חוב מהו שימעט. אם אין נכסים אלא כדי החוב ומוון הצנות מי אמרינן דמעט ויונו והבנים ישאלו על הפתחים או לא ממעט ויונו צנים וצנות עד שעת טריפת בעל חוב וכשטרופא אם יש מותר יונו צנות עד גג ואם לאו יפסידו: גת

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. פי' צקונטרס שקדמו ומכרו קודם שעמדו דבין לגבות לצנות נכסים מועטין^א ומיהו לר"י נראה דאפי' כבר תפסו הצנות או הגבו להם ל"ד אם מכרו אחים מכור וכן משמע ביצמות בפרק אלמנה (דף קו:). דקאמר התם רבי ישמעאל צבדי ויסי' אומר

משום אצוי התם מאכלת והבן אינו מאכיל^ב מ"ש בן דאין מאכיל מפני חלקו של עובר צת נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר א"ר אסי הכא בנכסים מועטין עסקינן ובגון דאיהא בן צדקה דהאי צת דלמ"ג אי היא דמיצטרף ביה בן הוא לא עדיף מהאי דקאי ואי צת אלא אלא כללה בתקנתא דרבנן כל כמה דלא נפקא לאייר העולם לא תקינו ליה רבנן ופרין צמאי אוקימתה בנכסים מועטין והאמר רבי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין כו' ומאי קושא ולוקמה כגון שתפסו כבר הצנות או שהגבו להם ל"ד דאין יכולין למכור אלא משמע דלעולם יכולין למכור וקא"ת יש לרחות דנהי דיכולין ל"ד לגבות חלק של צת עומדת חלק של עובר שיש לחוש שמה היא צת אין יכולין לגבות כיון שלא יצאת לאייר העולם ואותו חלק יכולין האחין למכור ומיהו אין נראה לדחות כו' ועוד נראה דלמ"ד צפ' יתומים שקדמו (קמותות דף קז:). אמר ר"י יתומים שקדמו ומכרו מדור האלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדריבי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו ומכרו התם לא תפסי

מחיים התם לא תפסה מחיים משמע כיון דלא תפסי מחיים אע"ג דתפסי לאחר המיתה לא היה מועיל כלום אלא מה שמכרו ומכרו והיא דלמ"ד צפ' נערה (שם דף קז:). רש"י אמר נכסים שיש להן אחריות מויליין לצנים מן הצנים ולצנות כו' אבל לא לצנים מן הצנות בנכסים מועטין מ"מ אע"ג דאין מויליין אם מכרו ומכרו והשתא אתי שפיר דבכל ענין משמע דפשיטא דמועטין ונתרבו וכו' צה יורשין אפילו כבר תפסו ובגו להם ל"ד דאין להו הכי אצמי היה ליה למיעבי צמועטין ונתרבו וכבר תפסו או הגבו להם ל"ד מצי ואם תאמר כיון דנכסים מועטין נמי מה שמכרו ומכרו אפילו כבר תפסו מה חילוק יש בין נכסים מרובין לנכסים מועטין דנכסים מרובין נמי נראה שצין מתרין למכור ולהפיק צמוונותיהם ו"ל דיש חילוק דנכסים מרובין יכולין למכור לזורך גדול אבל בנכסים מועטין אין יכולין למכור כלל לכתחלה ועוד דמרובין ונתמעטו ויונו הצנים עס הצנות ובנכסים מועטין לא יונו כלל: בזה שמכרו מברו. וא"ת דהכא אמרינן דבין מרובין ונתמעטו וצין מועטין ונתרבו וכו' צה היורשים^ב וצפ"ק מי שניהו שבו (כמותות דף קז:). ויש ג' כמותות צבין דכרין אמר פשיטא מרובין ונתמעטו כבר וכו' בהן יורשין פירוש יורשי כמותה הגדולה מועטין ונתרבו מאי ת"ש דהנהו צי לרזר מועטין ונתרבו הו אמו לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסינאו ואי לא כו' עד דחתו לקמיה דר"י אמר כשם שמרובין ונתמעטו כבר וכו' צה יורשין קך מועטין ונתרבו וכו' בהן יורשין ופירש צקונטרס וכו' בהן יורשין של כמותה הקטנה ופליג ר"ג ארז עמרם דלמ"ד זילו פייסינאו דמשמע צבין קטנה אמר לפייס צני הגדולה דאי צבני הגדולה אומר לא הוה שייך לשון פיוס כיון דמן הדין שקלי צני הקטנה צנחלה גמורה דאורייתא ולא קשיא מיד דהכא יוד הצנים לעולם על העליונה כדי להעמיד נחלה דאורייתא^ג ועוד דהכא לא פקע כח הימונים מעולם

מועטין ומכרו ור"י כו' מועטין ונתרבו וכו' צה יורשין היינו כמותה הגדולה ויטלו אלו כמותת אהם ואלו כמותת אהם מולא קאמר כבר וכו' בהן יורשין וקשיא דא"כ התם אולינן לעולם צת תקנתא דרבנן שתתקיים כמותת צבין דכרין והכא אולינן צת מעיקרא וי"ל דהתם לא מעיקרא כולי האי נחלה דאורייתא דהרי מ"מ כולן יורשין אע"פ שאין נוטלין צבנה אבל הכא מעיקרא לגמרי^ד: ב' אמרינן כיון דאימי מינסבא לית רה לא ממעטא. מיהא לר"י היאך טועה לומר כן והא צת נמי אי מינסבא לית לה כדתנן^ה דתהון מתוון עד דתלקחן לגוביין^ו ומאי קאמר נמי בע"מ מיחסר גובינא צת נמי מיחסר גובינא ואי מתה נמי לית לה כמו צת אשתו ועוד אי צאלמנה שייך נכסים מועטין מה שיעור יהיה דצאלמנא צצנות יש שיעור למ"ד עד שיבגרו אבל צאלמנה לא שייך צצנות וצת נמי היינו נכסים מועטין^ז ונראה לפרש דהוא א"כ אין כאן אלא אלמנה אלא הצנים שצין צצנים וכן אם אין כאן אלא אלמנה וצת דלא תקנו^ח נכסים מועטין אלא לצנות שהן יוצאי ירכו והם צנות ירושה בנכסים שצין צצנים^ט ואע"ג

ב א מ"י מ"ט מהלכות
אבות הלכה פ"ג ספג עשין
מח תוש"ע א"ה"פ סי ק"י
ספ"א: ח
ג ב מ"י שם הלכה יט
טושי"ע שם ספ"א י:
ג ד ר"מ שם טושי"ע שם
ספ"א י:
ה ה ר ז מ"י שם הלכה כ
טושי"ע שם ספ"א טו
וע"ש:

רבינו גרשום

שקלי להו צנוט. מ"ד במהמה ולי' לבנים כלום והא יש בנכסים הללו הרבה יותר משיעור מוונות לבנות ע"ד שיבגרו: אלא אמר רבא מוציאין מהן. מ"ד שיעור מוונות לבנות עד שיבגרו והשאר יהיו לבנים למזונות: יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מברו. ואין גובין מהן השתא מה שמכרו בנכסים מועטין זכו בהן כל שכן במועטין ונתרבו: שוב יתוב כבעי אלמנתו שחורשין חיובין לזונה ואי לסיכא אלא סיפוק הבנות וצריכה אלמנה דאם לא הווי מנסבא איכא מיעוט בנכסים דלית בהו עד שיבגרו וממעטא לגבייהו אמרינן נכסים מועטין הן. והבנים יורשין על הפתחים: מי אמרינן כיון דאית לה מוונות ממעטא. וישאלו על הפתחים. או דלמא כיון דבידה לאינסובי אמת דבעי. וכי מנסבא לית לה מווני מוירשין ה"ג השתא חשבונן לה כמאן דמינסבא ולא ממעטא: בת אשתו. שקבל עליו לזונה^ה שנים כשנשא אמה והשתא מת דבעל וירשין חיובין כמזונותיה עד טוף ה' שנים מהו שמעט בנכסים. דלא חייב מרובין: מי אמרינן אע"ג דאי מינסבא אית לה ה' שנים מוונות כמו שקיבל ממעטא או דלמא כיון דאלו מתה לית ליה מוונות השתא נמי לא ממעטא: בעל חוב של אביהן מהו שימעט. כשמתשחבן החוב שיש לו לקבל הונו בנכסים מועטין. מי אמרינן אע"ג דאילו מת בעל חוב אית ליה יורשין שגובין במקומו ממעט. או דילמא כו': איכא דבעי להך גיטא. שמקדים במאותה תהלה: בעל חוב מהו שימעט בנכסים. מי אמרינן כיון שמחוסר גובינא לא ממעט או דילמא כיון דאילו מת גמי אית להירושין נמי